

КЊИГА ЗА СВАКОГ УЧИТЕЉА

Вишња Мићић (2016). Синтакса прости реченице у разредној настави. Београд: Учитељски факултет, 399 стр.

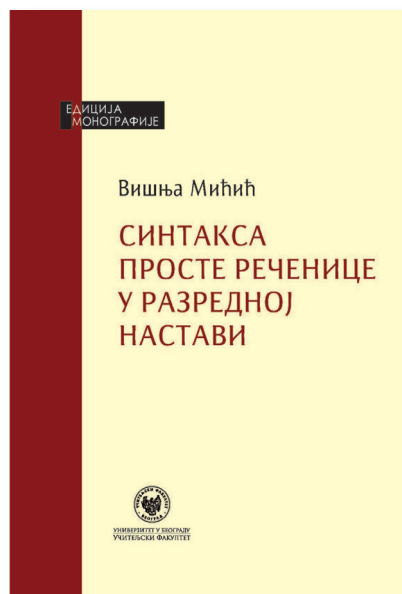
Књига Вишње Мићић *Синтакса прости реченице у разредној настави* представља резултат ауторкиног вишегодишњег рада у области Методика српског језика и књижевности. Ова свеобухватна методичка студија настала је на основу докторске дисертације *Синтаксичка анализа реченице у млађим разредима основне школе*, одбрањене 2013. године на Учитељском факултету у Београду. У књизи су обрађени најразличитији проблеми при обради градива из синтаксе, због чега је она корисна свим учитељима, али и наставницима српског језика, који се са тим проблемима сучавају.

Књига је подељена у осам целина које носе следеће поднасловне: *Увод, Теоријско-методолошки оквир наставе синтаксе, Методичка интерпретација синтаксичких јединица, Методичка интерпретација конституентних функција, Аналитичко-синтетички процес реченице, Формирање мреже синтаксичких појмова, Азбучник основних синтаксичких термина у драматичкој литератури и Закључак*. На крају, уз списак литературе, налазе се и *Прилози* у виду табела и илустрација, као и *Референтни појмова*.

У уводном поглављу ауторка уводи читаоце у проблематику наставе синтаксе, полазећи од самог историјског развоја методике као научне дисциплине. Помињу се различити аутори, попут Вука Милатовића и Милије Николића, који су оставили неизбрисив траг

ве синтаксе који су ушли у ову студију и о методологији њихове анализе, а као основни циљ наводи анализу и систематизацију садржаја из синтаксе који се обрађују у првом циклусу образовања и дефинисање проблема у њиховој досадашњој интерпретацији.

Поглављем *Теоријско-методолошки оквир наставе синтаксе* В. Мићић поставља теоријске основе свог рада истичући програмске захтеве у настави синтаксе. Она притом констатује да су наставни програми веома општи, због чега наставници имају потешкоћа у њиховом осмишљавању и операционализацији наставних садржаја. Основна улога методичких проучавања управо је у томе да се те потешкоће отклоне, због чега су овакве студије драгоцене свима који се баве наставом матерњег језика. Теоријску основу рада чини преглед досадашњих проучавања синтаксе, како методичких, тако и лингвистичких (граматике и научни радови), при чему се скреће пажња на њихов међусобни однос (*Однос наставне и научне теорије*), а посебно на методолошке и термилошке разлике. Посебан значај ауторка придаје и томе колико

у развоју методике српског језика и књижевности, али и они који су се бавили методиком одређених лингвистичких дисциплина. Након овог историјског прегледа, ауторка говори и о сегментима наста-

су наставни садржаји из синтаксе прилагођени узрасту ученика, те се у раду ослања и на когнитивне теорије Жана Пијажеа, Лава Виготског, Церома Брунера и Дејвида Оусубела. У овом поглављу представљен је и методолошки оквир истраживања. Детаљно се наводи на који је начин вршена анализа синтаксичких појмова у уџбеницима и како су испитивана знања ученика и ставови наставника.

Централни део рада (који обухвата поглавља *Методичка интeрпрeтација синтаксичких јединица*, *Методичка интeрпрeтација конститиуентских функција*, *Аналитичко-синтетички њисџуј реченици*, *Формирање мреже синтаксичких њојмова*) посвећен је разматрању основних проблема који се сусрећу у настави синтаксе – усвајање синтаксичких јединица, конституентских функција, анализа реченице и повезивање синтаксичких појмова у систем. Сваки проблем разматран је из угла теорије и праксе. Са теоријске стране, ауторка се, пре свега, служила наставним програмом да би видела у којој мери је заступљено градиво синтаксе у току прва четири разреда, као и који се све синтаксички појмови у млађим разредима изучавају. Други корак био је анализа синтаксичких појмова у уџбеницима за први циклус образовања и у граматикама српског језика и стручним лингвистичким радовима из области синтаксе и стилистике. У овом кораку В. Мићић је указивала на предности и мане дефиниција појединих појмова, као и на избор примера који потврђују дефиницију, при чему је посебно истицала важност разноликих примера. Давањем једнолич-

них примера, како наводи ауторка, стварају се типичне грешке, попут везивања субјекта за одређену врсту речи (најчешће именицу) или за иницијалну позицију у реченици. Сви наведени проблеми проверавани су и практично. У испитивање су били укључени и ученици и наставници. Ученици су попуњавали тест знања којим се проверавало које су то најчешће грешке које праве, а наставници су у анкети износили своје ставове поводом садржаја у настави синтаксе, и навели тешкоће са којима се суочавају у самом процесу наставе. На крају сваког од наведених поглавља дати су и предлози за унапређење методичке обраде градива из синтаксе које је разматрано.

У оквиру поглавља *Аналитичко-синтетички њисџуј реченици* В. Мићић говори о различитим типовима анализе реченице: имплицитна (термин који ауторка ствара аналогично према термину у психологији *имплицитно учење*) и експлицитна и делимична и потпуна. Сваку од њих детаљно објашњава, наводећи шта који тип подразумева и илуструје примером, а затим даје смернице када коју треба користити. Оно што је посебно интересантно јесте да се ауторка не задржава само на синтакси као чисто граматичкој дисциплини већ прави корелацију са наставом књижевности, говорећи о могућностима синтаксостилистичке анализе. Уз помоћ синтаксичких знања ученици имају прилику и да уочавају језичко-стилске одлике књижевноуметничког текста. Као примере наводи фигуре попут реторског питања, кумулације, прегнанције у ауторској дидаскалији, али скреће пажњу и на то да

се оне у првом циклусу образовања не обрађују и да би „њихово расветљавање у настави било усмерено ка интуитивном поимању одређених конструкцијских поступака на нивоу реченице, а не на њиховом именовању или дефинисању“. И овај тип анализе поткрепљен је примерима које ауторка детаљно разлаже. У овом поглављу посебно су истакнути методички поступци сажимања и проширивања и састављања реченице. Осим њихове образовне функције, истиче се да ови задаци код ученика подстичу и језичко стваралаштво.

У последњем поглављу централног дела рада (*Формирање мреже синтаксичких њојмова*) истакнута је важност правилног усвајања синтаксичких појмова и њиховог међусобног повезивања. С правом је указано на опасност губљења веза међу садржајима из синтаксе због њихове подељености на лекције и понуђене су могућности за решавање ових проблема кроз истицање односа координације и субординације или кроз истицање сличности и разлика међу појмовима који се изучавају.

Посебно занимљиво и корисно поглавље јесте *Азбучник основних синтаксичких њермина у грамајичкој лиџерајури*. Оно представља прави мали синтаксички подсетник. У њему су прегледно приказани најважнији синтаксички појмови као што су атрибут, валенца, конгруенција, субјекат и слично. Посебан значај овог азбучника је у томе што су на једном месту приказане дефиниције различитих аутора (Љубомир Поповић, Михаило Стевановић, Радоје Симић, Јелена Јовановић, Милош

Ковачевић и други), које се у неким случајевима не поклапају.

Осим централном делу текста, пажњу би требало посветити и поглављу *Прилози*, које се налази на крају књиге. У њему се могу наћи табеле које прате истраживање и, још важније, различите илустрације и примери анализе реченице, као и ауторкин предлог наставног плана синтаксе и структуре наставног часа из синтаксе.

Ова књига ће бити од велике користи свим учитељима и наставницима српског језика, али и студентима који су изабрали учитељски позив. Синтакса као део науке о језику представља веома сложен систем који се усваја током читавог школовања. Из разреда у разред градиво постаје све сложеније и, ако не постоји добра основа, све теже. Због тога је важно да буде што више методичких радова из ове области који ће помоћи учитељима и наставници-

ма да успешно реализују наставни процес. Како каже сама ауторка: „Улога првог циклуса наставе граматике јесте да започне процес усвајања појединих обележја појмова из синтаксе. Иако непотпуна, знања која се стичу у овом периоду представљају вишеслојну развојну и сазнајну основу за даље учење.“

Љубица Д. Весић
Универзитет у Београду,
Учитељски факултет